

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

EĞİTİMİMİZİN SAHTE İLKESİ

YA DA

HÜMANİZM VE REALİZM

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranney.org>

Max Stirner

Çeviri:

M. Fikret Arargüç

M. Hanifi Macit

**EĞİTİMİMİZİN SAHTE İLKESİ
YA DA
HÜMANİZM VE REALİZM**

Max Stirner

Çevirenler:

M. Fikret ARARGÜÇ

M. Hanifi MACİT

FENOMEN YAYINLARI

Eser Adı /
Eğitimimizin Sahte İlkesi Ya Da Hümanizm ve Realizm

Yazar /
Max Strirner

Çeviren /
Dr. M. Fikret ARARGÜÇ
Dr. M. Hanifi MACİT

Kapak Tasarımı /
Salih ÖZYURT / Fenomen

1. Baskı /
2014

ISBN /
978-605-4370-53-5

Dizgi /
Salih ÖZYURT/Fenomen

Baskı ve Cilt /
Eser Ofset / Erzurum

Yayıncı Sertifika /
27242

İletişim /

Fenomen Yayıncılık

Y. Mumcu Mah. Atatürk Evi Yanı Şahin İş Merkezi No:2

Tlf.-Belgeç: 0 442 234 69 49

www.fenomenyayincilik.com

**Bu yayının hiçbir bölümü yazarının izni alınmadan kopya edilemez.
Dipnot vermeden alıntı yapılamaz. Elektronik, mekanik, Dijital,
fotokopi vb. yollarla kopya edilemez ve yayımlanamaz.**

ÖNSÖZ

Max Stirner, anarşist, egoist, ve nihilist olarak anılan bir düşünürdür. “Das unwahre Prinzip unserer Erziehung” adıyla basılan bu Almanca eser, 1842 yılı Nisan ayının 10-19 arasında “Rheinische Zeitung”un** dördüncü sayısında ek olarak yayınlanmıştır. “The False Principle of Our Education” başlığıyla İngilizceye Robert H. Beebe tarafından çevrilmiştir. “Eğitimimizin Sahte İlkesi” başlığıyla da biz Türkçe’ye çevirdik. Kitabın çevirisinde hem İngilizce çeviri hem de Almanca aslı göz önünde bulundurulmuştur. Stirner’in eğitimin temel işlevine ve sorunsallarına yönelik kaleme aldığı bu eser düşünürün kısa çalışmalarından en değerli ve en önemli olanıdır. Bu kısa çalışmayla Stirner, sosyal meselelerin kutsallaştırılan eğitim meselesiyle yakından ilgili olduğunu ve bunun kurumsal bir yapı olan okulla da şekillendirildiğini ifade etmektedir. Eğitim felsefesi açısından, eğitimin mahiyetine ilişkin yapılacak olan değerlendirmelere bu çalışmanın katkı sunacağı kanaatindeyiz. Toplumsal sorunlar adına konuşmanın zor olduğu bir dönemde, sorunların manipüle edilip gizlendiği

** Rheinische Zeitung: Karl Marx’ın Gazetesi.

bir çağda, çeşitli siyasi, dini, ahlaki ve felsefi referanslardan dolayı sorunlara dokunmanın ateşle oynamak olduğu bir süreçte, Stirner sorunları çözme adına değil, sorunları görme ve onların kökenlerini irdeleme adına gayret göstermiş bir düşünürdür.

Dr. M. Hanifi MACİT

Dr. Fikret ARARGÜÇ

Erzurum- 2014

GİRİŞ

Çalışmanın özgün değeri, kutsal görülen eğitimin, toplumsal sorunlarla olan direkt bağıdır. Eğitimin kutsallaştırıldığı ve eğitim aracılığıyla zihinlerin inşa edildiği gerçeği üzerine, anlamlı ve ciddi bir eleştiri olan bu kısa çalışma şu temel cümleyle başlar; On dokuzuncu yüzyıl kendi ruhunu ifade edebilecek sözcüğü arama gayretinin en yoğun olduğu dönemdir. Bundan ötürü de partizan tartışmalar, geçmişin çürüyen mirası üzerine üşüşen bir akbaba görüntüsünü yansıtmaktadır. Her yanda politik, sosyal, dini, bilimsel, sanatsal ve ahlaksal cesetler vardır ve bunlar dönemin temel görünümüdür. Bunlar tüketilmedikçe de hava temizlenmez ve yaşayan varlıkların nefes alması güçleşir”^{*} ifadesiyle devam eder.

Toplumsal durumun bu şekilde betimlenmesi cevaplanması gereken bir çok sorunun da habercisidir. Bizi aradıkları sözcüğü yaratmaya muktedir kılmaya çalıştıkları eğitimin asıl amacı ve ondan beklenen şeyin ne olduğu ilk ve en önemli sorudur. Yani bizden Yaratıcı insanlar olmak için yeteneklerimizi samimi olarak

^{*} Max Stirner, b- *The False Principle of Our Education*, Translated from the German by, Robert H. Beebe, Ralph Myles Publisher, Inc, Colorado Springs, 1967.

geliştirmemiz mi? Yoksa doğası terbiye edilmeye müsait varlıklar olarak, alışagelmış algının yine aynı doğrultuda biçimlendirilmesi mi beklenmektedir? İşte bu türden sorular sosyal meselelerin özünü oluşturduğu gibi, eğitime nasıl yaklaşılması gerektiğinin de ipuçlarını vermektedir ve düşünüre göre, sosyal meselelerin yapılandırıldığı ve bir soruna dönüştüğü yer okul olduğu için, doğal olarak tartışmanın yönelmesi gereken nokta da eğitimidir. Zira düşünürün eserine konu edindiği ve eserinde tartıştığı temel sorun nihai noktada ifade edilen sorunsal çerçevesinde biçimlenir.

Stirner'in bakış açısı itibariyle, çağının önemli sorunu ise yine bu bağlamda ortaya çıkmakta, toplumun özgür insanlar yerine eğitilmiş insanlar tarafından doldurulmuş olmasına olanak tanımaktadır. Başka alanlarda olduğu gibi pedagojik alanda da özgürlüğün patlamasına olanak tanınmamakta, *muhalefetin* gücünün ifade edilmesine izin verilmeyip: *İtaat* istenmektedir. Yalnızca biçimsel ve maddesel eğitim amaçlanması ise, hümanistlerin hayvanat bahçesinden yalnızca bilim adamları, realistlerinkinden yalnızca "yararlı yurttaşlar" çıkarmayı hedeflemektedir, bunların ikisi de aslında *itaatkâr* insanlardan başka bir şey" değildirler. Zira bugün

bilinmektedir ki, geçmişte kilisenin zihne kılavuzluk ve tahakküm etme süreci bitmiş; ancak kılavuzluk ve tahakküm ortadan kalkmamış sadece el değiştirmiştir. Çünkü geçmişte zihne kılavuzluk ve tahakküm etme misyonu kilise tarafından yerine getirilmekte iken, XIX. yüzyılla birlikte hâkim etki gittikçe devlet politikasına dönüşmeye başlamıştır. Bu şekilde, modern dünyadaki bireyler olmaları gereken bazı idealler uğruna oldukları şeyi feda eden yaratıklara dönüştürülmektedir. Kilise: insanlara İsa'ya benzemeleri gerektiğini, Devlet: ideal yurttaş olmaları gerektiğini ve liberal politikacı da: Her şeylerini insanlık davasına vermeleri gerektiğini salık vermektedir. Bundan dolayı modern insan/insanlar ne olması/olmaları gerektiği konusunda imgelerle çevrelenmiş ve bu yüzden de kendini/kendilerini bulamamış, kendi/kendileri olamamış bir kalabalığa dönüşmektedir/ler.

Nihai anlamda Stirner'e göre, özgürlük fikrini uyandıracak, böylece de özgür olanların her seferinde kendilerini yeniden inşa etmelerini sağlayacak olan "kişisel bir eğitim ve öğretim"dir. Bu nedenden ötürü de Stirner, düşünce tarafından kontrol edilen insanı değil, düşünceyi kontrol eden insanı konu edinmektedir. Ona

göre, bilgi, özgür insan için, seçimini/seçimlerini kolaylaştıran bir araç, eğitilmiş insan için ise, karakterin biçimlendirilmesi anlamına gelmektedir. Kısacası, öğretilecek olan bilgi değil, aksine bireyin öz gelişime başlaması gerekliliğidir; Pedagoji uygarlaştırmaya doğru değil, ancak özgür insanların, egemen karakterlerin gelişimine doğru daha fazla ilerlemelidir; böylece bu zamana kadar bu kadar güçlü biçimde bastırılan irade artık zayıflatılamayacaktır.¹

Stirner'in bu kısa çalışmayla, böyle bir niyetinin olmadığını da not düşerek, şunu gösterdiğini düşünmekteyiz; toplumsal sorunları çözme adına girilen her türden etkinlikte, en büyük eksiklik sorunların görülmemesidir. Stirner, sorunları çözme gayretiyle değil, görme ve gösterme gayretiyle çalışmış bir düşünürdür. Bir sorunu görme, sorunun ilişkili olduğu, dini, felsefi, siyasi ve ahlaki manipölasyonları aşma ve bunların üzerinden mesafeli durarak bakabilmeyi gerektirir.

¹ M.Hanifi Macit, Max Stirner, Etik Yayınları, İstanbul, 2010.

EĞİTİMİMİZİN SAHTE İLKESİ YA DA HÜMANİZM VE REALİZM

Zamanımız, kendi ruhunu ifade edebilecek sözü bulma çabasında olduğu için birçok isim öne çıkıp hepsi doğru isim olduğunu iddia ediyor. Zamanımız her yanıla en kaotik tarafgirlik kargaşasını açığa çıkarıyor ve bu uğrağın akbabaları geçmişin çürüyen mirası etrafında toplanıyor. Her yerde bol sayıda politik, toplumsal, dinî, bilimsel, sanatsal, ahlâkî ve başka cesetler var; bunlar tükenmedikçe de hava temizlenmeyecek ve yaşayan varlıkların solukları daralacak.

Desteğimiz olmadan zaman doğru sözcüğü gün yüzüne çıkaramayacak, bu yüzden hepimiz bu konuda çalışmak zorundayız. Madem bu konuda bize bu kadar çok iş düşüyor, onların bizi ne yaptıklarını ve ne yapmayı düşündüklerini haklı olarak sorabiliriz; bizi eğitim sözcüğünün yaratıcıları haline getirmeye çalıştıkları eğitimi sorguluyoruz. Acaba özenle *yaratıcı* olma yeteneğimizi mi geliştiriyorlar yoksa bize, doğası yalnızca talime izin veren *yaratıklar* olarak mı davranıyorlar? Bu soru toplumsal sorularımızdan birinin olabileceği kadar önemli, aslında en önemlisidir, çünkü bu sorular şu nihai temele dayanır. Kusursuz olun ki, kusursuz bir şey

meydana getiresiniz: herkes “kendi içinde kusursuz” olursa toplumunuz, toplumsal yaşantınız da kusursuz olur.

Bu nedenle, her şeyden çok özellikle yoğrulabilirlik döneminde bizden ne yaptıklarıyla ilgileniyoruz, okul sorusu hayati bir sorudur. Artık bunlar çok açık biçimde görülebilir, bu alanda yıllardır politik alandakini fazlasıyla aşan bir şevk ve içtenlikle mücadele ediliyor, çünkü oradaki mücadele keyfi iktidarın engelleriyle karşılaşmıyor. Profesör Theodor Heinsius,² müteveffa Profesör Krug³ gibi azim ve iradesini ileri yaşı kadar korumuş bu saygıdeğer üstat yakın zamanda kısa bir

² Otto Friedrich Theodor Heinsius (1770-1849), filolog, profesör, Berlin Couvent-Gris'in sonraki direktörü, son derece saygın birtakım gramer kitabı ve sözlüklerin, Alman edebiyatı tarih kitaplarının yazarı. Stirner'in alıntılıdığı kitap, 1842'de Berlin'de Schultze tarafından yayınlanan *Konkordat zwischen Schule und Leben, oder Vermittelung des Humanismus und Realismus, aus Nationalistischem Standpunkt betrachtet*'tir (Hayat ve Okul Arasında Konkordato Sözleşmesi, ya da Milliyetçi Bir Bakış Açısıyla Hümanizm ve Realizm Arasındaki Arabuluculuk). 1844'de Berlin'de yayınlanan *Zeitgemäße Pädagogik der Schule: Historisch und Kritisch Aufgefaßt für das Gesammte Schulpublikum* (Okulun Çağdaş Pedagojisi: Tüm Okullar için Tarihsel ve Eleştirel Yorum) adlı kitabı da yararlıdır.

³ Wilhelm-Traugott Krug (1770-1842), ünlü Alman liberal filozof ve edebi kişilik; Immanuel Kant'ın 1805'de Königsberg'de mantık ve metafizik kürsüsünü devralan halefi ve 1809'dan 1834'e kadar Leipzig'de felsefe profesörü. Krug, 1813'de Napoleon'a karşı savaşmak için akademik kariyerini geçici olarak durdurur, ardından Tugendbund'un başkanı olur. Birkaçı iki ile beş cilt arasında diziler halinde yirmiden fazla kitabın yazarı.

makale ile bu konuya ilgi çekmeye çalışmıştır. Bu makaleyi “okul ve hayat arasındaki *Konkordato* sözleşmesi ya da milliyetçi bir bakış açısıyla hümanizm ve realizm arasındaki arabuluculuk” olarak adlandırıyor. İki taraf kazanmak için mücadele ediyor ve her biri kendi eğitim ilkesini, ihtiyacımızı giderecek en iyi ve en doğru ilke olarak tavsiye etmek istiyor: Hümanistler ve realistler. Ancak her iki tarafın da öfkesini çekmemek için Heinsius, kitapçığında her iki tarafa da hakkını vermeyi amaçlayan o ılımlılık ve uzlaştırıcılıkla konuşur ve böylece meseleye en büyük haksızlığı yapar; çünkü bu meseleye ancak kesin bir kararlılıkla hizmet edilebilir. Şu anki durumuyla meselenin ruhuna karşı işlenen bu günah, bütün korkak arabulucuların bölünmez mirası olarak kalır. “Konkordato sözleşmeleri” ancak korkak bir tedbir sunar:

Bir erkek gibi dürüst ol yalnızca: Lehte veya aleyhte!

Parola: Köle ya da özgür ol!

Tanrılar bile Olympos’tan inip, Müttefiklerinin savaşında yanlarında çarpıştılar. Kendi önerilerine geçmeden Heinsius, Reformasyon’dan itibaren tarih seyrinin kısa bir taslağını çizer. Başka bir fırsatta ayrıntılarıyla göstermeyi planladığım için burada dayanaklarımı sunmadan öne

süreceğim şey, Reformasyon ve Devrim arasındaki dönemin reşit ve reşit olmayan, yöneten ve hizmet eden, güçlü ve güçsüz arasındaki ilişkinin dönemi, kısacası boyunduruk dönemi olduğudur. Bir üstünlüğü haklı çıkarabilecek başka bir temeli bir kenara bırakırsak, bir iktidar olarak *eğitim*, ona sahip olanı ondan yoksun olan zayıftan üstün kıldı ve eğitilmiş insan, ne kadar büyük ya da küçük olursa olsun kendi çevresinde kudretli, güçlü, egemen bir kişi sayıldı: Çünkü o bir *otorite* idi. Bu buyruğa ve otoriteye herkes davet edilemezdi; bu yüzden eğitim herkes için değildi ve evrensel eğitim bu ilke ile çelişiyordu. Eğitim üstünlük yaratır ve insanı efendi kılar: Bu yüzden efendinin çağında eğitim, bir *iktidar aracı* idi. Ancak Devrim bu efendi-köle ekonomisini bozdu ve şu aksiyom ortaya çıktı: Herkes *kendisinin efendisidir*. Bununla bağlantılı olarak, aslında efendiyi üreten eğitim bundan böyle *evrensel*/ hale gelmeli zorunlu sonucu doğdu ve gerçek evrensel eğitimi bulma ödevi artık kendisini sundu. Herkese açık bir evrensel eğitim dürtüsü, inatla korunan dışlayıcı eğitime karşı mücadele etmelidir ve bu alanda Devrim de Reformasyon dönemi egemenliğine karşı kılıcını çekmek zorundadır. Evrensel eğitim fikri dışlayıcı eğitim fikriyle çarpıştı ve bu çekişme ve mücadele,

evrelerden geçip çeşitli isimler altında günümüze kadar geldi. Heinsius karşıt düşman kamplarının çelişkileri için hümanizm ve realizm isimlerini seçti, biz de uygun olmasalar da, en yaygın biçimde kullanıldıklarından dolayı bu isimleri kullanacağız.

Aydınlanma on sekizinci yüzyılda ışığını saçmaya başlayana kadar *yüksek* adı verilen *eğitim* itiraz edilmeksizin hümanistlerin elindeydi ve neredeyse tamamen eski klasiklerin anlaşılmasına dayanıyordu. Bu dönemde örneğini benzer şekilde antikitede arayan ve temelde *İncil* hakkında önemli bir bilgiyle sonuçlanan *başka bir eğitim* de sürüyordu. Her iki durumda da dışlayıcı konuları için antik dünyanın en iyi eğitimini seçmeleri, kendi hayatımızın bize ne kadar az saygınlık sunduğunu ve güzellik biçimlerini kendi özgünlüğümüzle ve hakikat içeriğini kendi aklımızla yaratabilmekten henüz ne kadar uzak olduğumuzu yeterince kanıtlar. İlk önce biçim ve içeriği *öğrenmek* zorundaydık, biz çıraktık. Ve antik dünya Klasikler ve *İncil* aracılığıyla üzerimizde nasıl bir *efendi* gibi hakimiyet kurduysa, gerçekten bütün etkinliğimizin özünde de, ki bu tarihsel olarak ispatlanabilir, efendi ve köle olmak vardı, ve dönemin sırf bu karakteristiğinden hareketle “yüksek eğitim” için

neden bu kadar açık biçimde çabaladıkları ve bu araçla sıradan insanların önünde kendilerini farklı kılmaya neden bu kadar niyetlendikleri açık hale gelir. Eğitim ile ona sahip olan kişi eğitilmemişlerin efendisi haline geliyordu.

Popüler eğitim buna karşı çıkacaktı, çünkü insanlar *eğitilmiş beylerin* karşısında cehalet içinde kalmalıydı ve yabancı olduğu bu tuhaf ihtişama hayranlıkla bakakalıp ona hürmet etmeliydi. Bu yüzden eğitimde *Romaniz* devam etti ve bunun destekçileri de Latince ve Yunancadır. Ayrıca çoktan bitmiş ve tarihe gömülmüş antikiteden dolayı yalnızca edebiyat ve sanat biçimlerinin, deyim yerindeyse, şemalarının korunması açıklamasıyla olduğu kadar insanlar üzerinde egemenliğin basitçe resmi üstünlük aracılığıyla elde edilebilmesi ve ortaya konulabilmesi özel nedeniyle de bu eğitimin *biçimsel* bir eğitim boyunca sürmesi kaçınılmazdı; bu, entelektüel açıdan daha az kıvrak insanlar üzerinde üstünlük kazanmak için belirli bir entelektüel kıvraklık derecesini gerektirir yalnızca. Bu yüzden yüksek adı verilen eğitim *zarif* bir eğitimdi, bir *sensus omnis elegantiae*, nihayetinde tamamiyle bir gramatik eğitime dalmanın habercisi olan ve Alman dilini Latium'un

kokusuyla öylesine rayihalandıran, ki günümüzde bile, örneğin henüz yayınlanmamış

Brandenburg-Prusya Devletlerinin Tarihi: Herkes için bir Kitap'da⁴ olduğu gibi, en güzel Latince cümle yapılarına hayran olma fırsatı bulunur, bir beğeni eğitimi ve biçimler duygusudur.

Bu sırada Aydınlanmanın içinden bu biçimciliğe karşı bir itiraz ruhu ve kendisini güvenli ve evrensel insan haklarının kabulüyle birleştiren, herkesi kapsayan, bütünüyle insancıl bir eğitim talebi yavaş yavaş ortaya çıktı. Hayatla etkileşen sıkı tedrisat eksikliği hümanistlerin o döneme kadar sürdürdükleri ve pratik biçimde toparlayıcı bir eğitim talebini ürettikleri tarzla açığa çıkarılmıştır. Bu yüzden bütün bilgi, hayat olmalıydı, yaşanmakta olan bilgi; çünkü yalnızca bilginin gerçekliği, bilginin kusursuzluğudur. Eğer hayat materyalinin okula sokulması bu şekilde herkes için yararlı bir şeyi sunmayı başarır ve tam da bu nedenden dolayı herkes kazanılır

⁴ *Geschichte des Brandenburgisch-Preussischen Staates. Ein Buch für Jedermann (Brandenburg-Prusya Devletlerinin Tarihi: Herkes İçin Bir Kitap)* 1842'de yayınlanmıştır. Yazar, A. Zimmermann çok müphem bir kişiliktir ve günümüzde bile hakkında gerçekten hiçbir şey bilinmez. Bir ara çoğu 1840'lı ve 1850'li yıllarda ortaya çıkan, popüler biçimde yazılmış tarih kitaplarının üretken yazarı olan Wilhelm Zimmermann'la (1807-1878) yanlışlıkla karıştırıldı.

hayata hazırlanmak üzere okula yönlendirilebilirse, işte o zaman eğitilmiş *beyler* artık *tekil* bilgileri için kiskanılmayacak ve insanların da *cehaleti* sürmeyecektir. Âlimlerin ruhbanlığını ve insanların cehaletini ortadan kaldırmak Realizmin uğraşdır ve bu yüzden Hümanizmi aşmalıdır. Antikite klasik biçimlerinin temellükü kısıtlanmaya başladı ve bununla birlikte *egemen-otorite* halesini kaybetti. Zaman genel olarak her türlü saygıya isyan ettiği gibi âlimliğe duyulan geleneksel *saygıya* karşı da mücadele etti.

Âlimlerin *başlıca* avantajı *evrensel eğitim*, herkese yarar sağlamalı. Yine de, evrensel eğitim sıradan bir ifadeyle “her şey hakkında konuşabilme” kapasitesinden, ya da daha ciddi bir ifadeyle “herhangi bir materyalin üstesinden gelme” kapasitesinden başka nedir ki sorusu sorulabilir. Okulun, yalnızca insanları kendisinden mahrum bıraktığı için değil, fakat dışlayıcı eğitim lehine öğrencileriyle evrensel eğitimi ihmal ettiği için hayatın gerisinde kaldığı görülüyordu ve okulda hayatın bize dayattığı birçok materyalin üstesinden gelmeyi teşvik etmede başarısız olmuştur. Okulun, gerçekten de hayatın bize sunduğu her şeyle uzlaşmanın anahatlarını çıkarmak zorunda olduğu ve bununla bir gün muhatap olmak

zorunda kalacağımız şeylerin bize tamamen yabancı gelmemesi ve üstesinden gelme gücümüzü aşmaması için ilgilenmek zorunda olduğu düşünülürdü. Bu yüzden en etkin biçimde günümüz ile ilgili şeyler ve durumlara aşinalık arandı ve herkesin kendisini kendi dünyasında ve zamanında bulma yönündeki ortak ihtiyacı karşıladığı için herkese uygulanmak zorunda olan bir pedagoji moda oldu. Bu yolla insan haklarının temel ilkeleri eğitimsel alanlarda hayata geçirildi ve gerçeklik kazandı: *Eşitlik*, çünkü o eğitim herkesi kucakladı; *özgürlük*, çünkü insan ihtiyaçlarının bilincine vardı ve bunun neticesinde bağımsız ve özerk oldu.

Ancak hümanizmin öğrettiği gibi geçmişî kavramak ve realizmin amacı olan günü yakalamak, her ikisini de yalnızca *geçici olan* üzerinde güç sağlamaya sevk eder. Yalnızca *kendisini* anlayan ruh *sonsuzdur*. Bu yüzden eşitlik ve özgürlük ancak ikincil bir varoluş kazandı. İnsan gerçekten de başkalarıyla eşitlenip onların otoritesinden kurtulabilirdi; *kendisiyle eşitliğinden*, geçici ve sonsuz insanımızın eşitlenmesi ve uzlaşmasından, doğallığımızın ruhsallığa dönüşmesinden, kısacası kendisinin dışında duran yabancı hiçbir şey bırakmadığından kendisi için yeterli olan egomuzun birlik

ve yüce iktidarından kurtulabilirdi: bu ilkede de bununla ilgili herhangi bir fikre güç bela rastlanacaktı. *Özgürlük* de aslında otoritelerden bağımsız görünüyordu, yine de özbelirlenimden yoksundu ve henüz *kendi-içinde-özgür* bir insanın eylemlerinden, *aceleci bir insanın*,⁵ yani temaşanın dalgalarılarından kurtulmuş zihinlerden birinin kendini açığa vuruşlarından hiçbirini üretmiyordu. *Biçimsel* eğitim almış insan artık kesinlikle evrensel eğitim okyanusunun aynasının üzerinde göze çarpmayacaktı ve kendisini “yüksek eğitim almış insan”dan “tek-yönlü eğitim almış insan”a dönüştürdü (böylece doğal olarak tartışmasız değerini korur, çünkü bütün evrensel eğitim özel eğitimin en değişken tek amaçlılığına yayılmak için tasarlanır); Ancak realizm anlamında eğitilmiş insan ötekilerle eşitliği ve ötekilerden özgürlüğü aşamadı, ya da *pratik* adı verilen *insanın* önüne geçemedi. Elbette hümanistin, dandy’nin boş zerafeti yenilgiden kurtulamayacaktı, ancak kazanan da materyalliğin bakır pasıyla parlıyordu ve zevksiz bir

⁵ Krş., Alm., rücksichtslosen [İng. *inconsiderate*], burada kaba veya düşüncesiz değil, derin düşüncelinin zıttı olarak özel bir anlamda kullanılmıştır.

materyalist⁶ olmaktan öteye geçemedi. *Dandyizm* ve *materyalizm* ödül olan sevgili oğlan ve kız çocukları için çarpışır ve genellikle ayartıcı biçimde zırh değiştirirler; çünkü dandy kaba bir siniklik içinde görünürken, materyalist beyaz keten kumaşlar içinde görünür. Materyalist kulüplerin canlı odunu, özsüz dandynin kuru değneğini kıracaktır; canlı ya da ölü, odun odundur ve eğer ruhun yalazı parlayacaksa odun alev almak zorundadır.

Peki, bu arada realizm de hümanizmin iyi taraflarını özümsemesi durumunda (ki buna muktedirdir) neden yine de yok olmak zorundadır?

Elbette hümanizmin devredilemez ve gerçek yönünü, biçimsel eğitimi özümseyebilir ve bu özümseme mümkün olan bilimsel yöntemle ve bütün tedrisat konularının akıllıca ele alınışıyla (örnek olarak yalnızca Becker'in⁷ Alman Gramerine katkısına dikkat çekiyorum)

⁶ Krş., Alm., *Industrieller* [İng. *materialist*]. İçerikte Stirner'in eleştirisinin günümüzde sanayici ya da imalatçı olarak adlandırdığımız şeye yöneltilmiş olduğu yönünde hiç bir kanıt yoktur. Belki de onun düşüncesine en fazla yaklaşabileceğimiz terim, Albert Jay Nock'un malların ayırım yaratan tasarrufu yerine üretim ve tüketim uğruna üretilip tüketilmelerine neredeyse tamamen adanmış bir hayatın tasviri olarak "ekonomizm" terimi olabilir.

⁷ Karl Ferdinand Becker (1775-1849), ünlü Alman dilbilimci, Almanca dil mantığı araştırmacısı, sözdizim ve biçim alanında yenilikçi. *Deutsche*

daha da kolay kılınır ve bu gelişmeyle kendi karşısını güçlü konumundan çıkarabilir. Çünkü hümanizm gibi realizm de, eğitimin amacının insan için *beceriklilik* üretme fikrinden yola çıkar ve materyalin işlenişinde onu egemenlik altına almaya doğru mücadele etmek zorunda kalınsın diye her ikisi de örneğin deyişsel ifadenin her *tarzına* alışmak zorunda olma, matematiksel olarak kanıt *tarzını* istemek zorunda olma vb. konusunda hemfikirdirler: Böylece realizm şu an kısmen olduğu gibi sonunda nihai amaç olarak *beğeni formasyonunu* kabul etse ve ilk sıraya *formasyon edinimini* koysa bile bu kesinlikle başarısız olmayacaktır. Çünkü eğitimde verili materyalin hepsi ancak çocukların onunla *ne yapacağını*, onu nasıl *kullanacağını* öğrendikleri kadarınca değer kazanır. Realistlerin istedikleri gibi kesinlikle yalnızca pratik ve kullanışlı olan vurgulanmalı, ancak yarar gerçekten yalnızca biçimlendirme, genelleme, sunmada aranmalı; bu hümanist iddiaya karşı çıkılamaz. Hümanistler haklıdırlar, çünkü bu her şeyden önce biçimsel eğitime dayanır-haksızdırlar çünkü bunu her konunun üstesinden gelmede bulmazlar; realistler haklı

bir şey talep ederler, çünkü her konuya okulda başlanmalıdır, biçimsel eğitimi temel amaç olarak görmek istemedikleri zaman da haksız bir şey talep ederler. Realizm eğer gerçek özveride bulunur ve materyalist ayartmalara teslim olmazsa, rakibine galip gelip aynı zamanda onunla uzlaşabilir. Peki, buna rağmen neden ona hâlâ düşmanlık besliyoruz?

Bu durumda gerçekten o eski ilkenin kabuğunu üzerinden atıyor mu ve zamanın ayarında mı? Bu açıdan her şey yargılanmalı, kendi en değerli fikri olarak zamanın edindiği fikri kabul ediyor mu yoksa onun arkasında sabit bir konumu mu benimsiyor? –Realistlerin soyutlamalardan ve spekülasyonlardan dehşet içinde geri çekilmelerine neden olan o yenilmez korku, şaşırtıcı olmalı; bu yüzden ben de şimdi bu konuda inatçı realistlere hiç bir şey teslim etmeyen ve onlardan aktarmanın kolay olacağı alıntılardan beni kurtaran Heinsius’tan burada birkaç seçki sunacağım: 9. sayfada şöyle deniliyor:

Yunanların, Aristoteles ve Platon’un ve şüphesiz modernlerin, Tanrı, özgürlük, ölümsüzlük fikirlerini kanıtlanamaz olduğu için bir kenara bırakan Kant’ın,

kişisel Tanrı yerine ahlâki dünya düzenini koyan Fichte'nin, doğüstü hikmetin kâşifleri ve habercileri olan Schelling⁸ Hegel, Herbart,⁹ Krause¹⁰ ve başka her kimse onun felsefi sistemleri hakkında yüksek eğitim kurumlarında bilgi verilir. Dedikleri gibi biz, Alman ulusu ne ampirik ne pozitif bilimlere ne de pratik hayata ait olan ve yalnızca zamanın ruhunu karmaşılaştıran müphem bir algıyla inançsızlığa ve ateizme yol açan, zihinleri bölen, öğrencileri önderlerin profesör kürsülerinden uzaklaştıran ve hatta en açık sağduyu kavramlarımızı mistik muammalara dönüştürdüğü için ulusal dilimizi bile bozan devlete yarar sağlamayan idealistik coşkularla ne yapmalıyız? Ahlâklı, iyi insanlar, düşünen mantıklı varlıklar, dürüst yurttaşlar, mesleklerinde yararlı ve yetkin çalışanlar, aile saadeti için sevgi dolu eşler ve basiretli babalar yapmak için gençlerimizi eğitmesi gereken hikmet bu mu?

⁸ Friedrich Wilhelm Josef von Schelling (1775-1854), Alman felsefesinin önemli bir kişiliği, ayrıca önemli bir filolog.

⁹ Johann Friedrich Herbart (1776-1841), Alman filozofu ve filozof ve felsefe eleştirmeni, Wolf ve Kant takipçisi ve daha sonra Kant ve Hegel eleştirmeni. Bir ara Jena ve daha sonra Königsberg ve Göttingen'de profesör; pedagoji ve eğitim teorisi üzerine çeşitli eserleri içeren kitapları Almanya'da iyi tanınıyordu.

¹⁰ Karl Christian Friedrich Krause (1781-1832), felsefe alanında ve özellikle öğrenme teorileri konusunda üretken bir yazar. Bir kısmı ölümünden sonra yayımlanan neredeyse yirmi beş kitabın ve daha kısa pek çok eserin yazarı.

Ve 45. sayfada şöyle deniliyor:

Düşüncenin ve inancın bilimleri olarak dünyanın refahı için birinci sıraya konulan felsefe ve teolojiye bakalım; Leibniz onların yolunu bozduğundan beri karşılıklı sürtüşmeleri ile ne hale geldiler? Düalizm, materyalizm, idealizm, doğaüstücülük, rasyonalizm, mistisizm ve her ne şekilde adlandırılıyorsa adlandırılınsınlar, bütün o abartılı spekülasyonlar ve duyguların anlaşılması zor -izmleri: bunlar devlete, kiliseye, sanata, ulusal kültüre ne gibi yararlar sağlamaktadırlar? Şüphesiz düşünce ve bilgi o sahalarda genişledi, ancak önceki daha anlaşılır ve sonraki de daha kesin bir hale mi geldi? Din dogma olarak daha saftır, fakat öznel inanç daha karmaşık, daha zayıf, destekçilerinden yoksun, eleştiri ve yorumla sarsılmış veya fanatizme ve ikiye bölünmüş bir kutsallık görüntüsüne dönüşmüştür, peki ya kilise? Ah, onun hayatı hizip ya da ölümdür. Öyle değil mi?

O zaman realistler neden felsefeye karşı bu kadar düşmanca bir tutum sergiliyorlar? Çünkü, kendi çağrılarını yanlış anlıyorlar ve kısıtlanmamış olmak yerine bütün güçleriyle kısıtlanmış olmak istiyorlar! Soyutlamalardan neden nefret ediyorlar? Çünkü kendi

kusursuzluklarından, kurtarıcı hakikate yükselmekten soyutlandıklarından dolayı bizzat kendileri de soyutturlar! Pedagojiyi filozofların eline mi bırakmak istiyoruz? Asla! Onlar çok beceriksizce davranırlardı. Pedagoji ancak filozoflardan daha fazla, bu açıdan hümanistlerin ya da realistlerin çok ötesinde olanlara emanet edilmeli. Sonuncular, yeniden diriliş bile kendi çöküşlerini izleyeceğinden doğru yoldadırlar: Felsefe olmadan amaçlar cennetine ulaşmak için kendilerini felsefeden soyutlarlar, onun üzerinden atlarlar ve –kendi boşluklarının dipsiz kuyusuna düşerler; ebedi Yahudi gibi onlar da *ölümsüzdür*, ancak *ebedi* değildir.

Yalnızca filozoflar ölüp ölümde kendi gerçek benlerini bulabilirler, onlarla birlikte Reformasyon dönemi, bilgi çağı ölür. *Evet, bilginin kendisi ölmeli ki ölümde irade olarak yine tomurcuklansın*; düşünce, inanç ve vicdan özgürlüğü, üç yüzyılın bu muhteşem çiçekleri toprak ananın bağrına gömülecek ki, yeni bir özgürlük, irade özgürlüğü, en asil usareleriyle beslensin. Bilgi ve bilginin özgürlüğü nihayetinde felsefenin doruklarında ulaşılan o zamanın idealiydi: Burada kahraman kendi ölüsünün yakılacağı odun yığınına toplayıp Olympos

dağında kendi ebedi parçasını kurtaracaktır. Felsefe ile geçmişimiz kapanır ve filozoflar düşünce döneminin Raphael'leridir ki, onlarla eski ilke parlak renkler cümbüşü içerisinde kendisini kusursuzlaştırır ve gençleştirme aracılığıyla geçici olmaktan ebedi olmaya dönüşür. Bundan böyle bilgiyi korumak isteyen onu kaybeder, ancak ondan vazgeçen onu kazanır.⁺ Yalnızca filozoflar bu vazgeçişe ve bu kazanıma davet edilir: Yalazlanan ateşin önünde dururlar ve ölümsüz ruh özgür kalacaksa, o ölen kahraman gibi kendi ölümlü bedenlerini yakmak zorundadırlar.

Bunun olabildiğince daha çok anlaşılır biçimde ifade edilmesi gerekir. Burada aslında günümüzün sürekli tekrarlanan hatası bulunur, yani bilgi tamamlanmaya ve saflığa ulaşmaz, mutlak olana yükselmeksizin maddi ve biçimsel bir pozitif şey olarak kalır ve bir yük gibi bizi çökertir. Antikler gibi unutkanlık dilenmeli, kutsal Lethe suyundan içilmeli: Yoksa kendine gelemes. Büyük olan her şey nasıl ölüneceğini bilmeli ve ölümüyle kendisini dönüştürmeli, yalnızca zavallılar hantal yüksek mahkeme"

⁺ Krş., Matta 10;39 ve Lukas 17;33.

^{''} Stirner'in zamanında, İkinci Alman İmparatorluğunun bir asırdan fazla her tür pratik amaç işlevini yitirmiş, ancak resmi varlığını verdiği

gibi biriktirirler, evrak üzerine evrak yığarlar ve Çinlilerin ölümsüz çocukluğu gibi bin yıl boyunca, ince porselen figürlerle oynarlar. Uygun bilgi, bilgi olmayı bırakıp yine yalın bir insan güdüsü, yani irade haline geldiğinde kendisini kusursuzlaştırır. Bu yüzden örneğin kendisinin “bir insan olarak adlandırılması” konusunda yıllarca düşünen kişi, yalın bir duygunun Lethe’sine bütün arayış kaygısını ve yolculuğunu bir anda gömer, bu duyguyu bulduğu andan itibaren kendisini yavaş yavaş yönlendiren bir dürtünün Lethe’sine. Yüzlerce araştırma yolu ve sapağında izini sürdüğü “insan olarak adlandırılma” sı kabul edilir edilmez, etik iradenin ateşiyle tutuşur ve artık arayışla oyalanmayan ancak yine dinç ve *doğal* olan kişinin bağrını yakar:

Kalk ey öğrenci, bırak üzüntüyü yıka sabah kızılığıyla ölümlü göğsünü.¹²

Bu, bilginin sonu ve aynı zamanda ölümsüzlüğü ve ebediliğidir: Bir kez daha yalın ve doğrudan hale gelen bilgi, yeni bir biçimde ve her eylemde kendisini irade olarak kurar ve açığa çıkartır. *Pratik insanların bizi*

hükümlerin uygulamasına yönelik herhangi bir yaptırımdan yoksunluğuyla sürdüren yüksek mahkemesine bir gönderme.

¹² Goethe’nin *Faust*’undan kuşaklar boyunca Alman öğrencilerin fazlasıyla aşına olduğu bir alıntı.

*inandırmaya çalışmak istedikleri gibi irade temelde doğru değildir, derhal iradede bulunmak için bilgi arzusu yok sayılamaz, ancak bilgi kendisini duyumsuzlaştırıp "kendi bedenini kuran" bir ruh olarak yarattığında kendisini iradeye kadar kusursuzlaştırır. Bu yüzden bu ölümle ve bilginin cennete yükselişiyle sonlanmayan her eğitime bu dünyevi hayatın kırılğanlığı, biçimsellik ve maddesellik, dandyizm ve materyalizm yapışacaktır. İrade tarafından silinip süpürülecek kadar kendisini arıtıp yoğunlaştırmayan bir bilgi ya da başka bir deyişle herhangi bir çekici mülkün ipoteğinde olmadan özgür hareket eden egonun taze bir ruhla dünyayı kat etmesi için bana tamamıyla refakat etmek yerine bana bir aidiyet ve mülk olarak yük olan bir bilgi, işte *kişisel* olmayan bu tür bir bilgi hayata yetersiz bir hazırlık sunar. Öncelikle bütün somut bilginin gerçek kutsanmasının bildirildiği soyutlamaya bilginin ulaşmasına izin verilmek istenmez: *Çünkü onunla madde gerçekten öldürülür ve ruha dönüştürülür; ancak asıl ve nihai özgürlük insana bahşedilir. Yalnızca soyutlamada özgürlük vardır: Özgür insan ancak bahşedilenleri kazanan ve sorgulanarak kendisinden uzaklaştırılan şeyi egosunun bütünlüğüne tekrar sokan kişidir.**

Eğer zamanımızın dürtüsü, *düşünce özgürlüğü* kazanıldıktan sonra, *irade özgürlüğü*nü yeni bir dönemin ilkesi olarak gerçekleştirmek için bunu *irade özgürlüğü*ne dönüştüreceği kusursuzluğa kadar takip etmek ise, o zaman eğitimin nihai amacı artık *bilgi* değil *bilgiden doğan irade* olabilir ve mücadele etmek zorunda olduğu şeyin dillendirilen ifadesi şudur: *Kişisel*/ ya da *özgür insan*. Hakikatin kendisi insanın kendisini açığa çıkarmasından başka bir şey içermez ve kendisini keşfi, yabancı olan her şeyden özgürleşmesi, bütün otoritelerden nihai soyutlanmış ya da kurtuluş, yeniden-kazanılan doğallık buraya aittir. Tamamiyle *gerçek* bu tür insanları okul sunmaz; yine de oradaysalar bunlar okula *rağmen* oradadırlar. Gerçekten de bu bizi olsa olsa şeylerin efendisi, ayrıca doğamızın efendisi kılar; bizi özgür doğalara dönüştürmez. Ne kadar tam ve kapsamlı olursa olsun hiçbir bilgi, hiçbir parıltı ve anlaşılabilirlik, hiçbir diyalektik sofistikasyon bizi düşünce ve iradenin sıradanlığından koruyamaz. Okuldan bencil çıkmıyorsa bu şüphesiz okulun meziyeti değildir. Buna tekabül eden her bir gurur türü ve her açgözlülük kokusu, görev hırsı, mekanik ve kölece işgüzarlık, ikiye bölünmüşlük v.b. kapsamlı bilgiye olduğu kadar zarif, klasik eğitime de bağlıdır ve bütün bu tedrisat etik

davranışımızın üzerinde herhangi bir şekilde etkili olmadıklarından *kullanılmadıkları* ölçüde unutulmaya da yazgılıdır: İnsan okulun tozundan kurtulur.

Bütün bunların nedeni eğitimin hakikat içinde, gerçekte, gerçek insanın eğitiminde değil, yalnızca biçimsel veya maddi yönlerinde, en fazla her ikisinde aranmasıdır. Realistler öğrencinin öğreneceği şeyi bulma ve anlaması gerektiğini talep ettiklerinde gerçekten ilerleme kaydederler: Örneğin Diesterweg¹³ “tecrübe ilkesi” hakkında nasıl konuşulacağını bilir, ancak burada bile konu gerçek değil ancak daha çok bir tür pozitif şeydir (din de bu bağlamda ele alınmalı), kaba deneyim ve temaşa durumunun üstüne çıkarmadan ve temaşa ile kazandığı *ruh*u daha öte işletecek ve *bu ruhla* üreteceği, yani spekülasyon yapacağı, ki bu durum pratik bakış açısından ahlâklı olmak kadar ahlâklı davranmayı da ima eder, herhangi bir saik olmadan diğer pozitif bilgisinin

¹³ Friedrich Adolf Wilhelm Diesterweg (1790-1863), zorlu Alman filolog ve eğitim eleştirmeni, Berlin'deki Eğitim Fakültesi'nde 1832'de direktör. Devlet ve Kilise kontrolündeki eğitime karşı sert bir çıkışı yürüten ve eğitimi çocuk ekseninde yoğunlaştıran bir programın destekçisi olarak İsveçli eğitim reformcusu Johann Heinrich Pestalozzi'nin (1746-1827) bir taklitçisi ve takipçisi şeklinde kendisine yaygın göndermede bulunulmuştur. Çok önemli iki eğitim dergisinin editörü olan Diesterweg, yıllar süren şiddetli saldırılar sonunda 1850'de emekliye ayrılmaya zorlandı. Profesör Krug gibi o da Fransa'da oldukça itibarlıydı.

toplamlıyla uyumlu ve uygun hale getirileceği bir tür pozitif şeydir. Öte yandan, *rasyone/* insanları eğitmek, bu yeterli olmalı; gerçekten de eğitim *hassas* insanlara yönelik değildir; şeyleri ve koşulları anlamak, mesele burada biter, *kendini anlamak* herkesin harcı değil gibi görünüyor. Böylece ister biçimsel yanıyla isterse aynı zamanda maddi yanıyla uyumlu olsun, anlam pozitif olana geçirilir ve şu öğretilir: Kendini pozitif olana uydur. Başka alanlarda olduğu gibi pedagojik alanda da özgürlüğün patlamasına izin verilmez, *muhalefetin* gücünün ifade edilmesine izin verilmez: *İtaatkârlık* istenir. Yalnızca biçimsel ve maddesel eğitim amaçlanır ve hümanistlerin hayvanat bahçesinden yalnızca bilim adamları, realistlerinkinden yalnızca “yararlı yurttaşlar” çıkar, bunların ikisi de aslında *itaatkâr* insanlardan başka bir şey değildirler.

Uzun itaatsizlik geçmişimiz ve bununla birlikte bilginin özgür iradeye gelişimi şiddetle bastırılır. Öyleyse okul hayatının sonucu cehalettir. Tıpkı çocukluğumuzda karşı karşıya kaldığımız şeylere alışıp sindirdiğimiz gibi daha sonraki yıllarda da kendimizi keşfedip yönlendiririz, zamana teslim ederiz, onun uşakları, iyi denilen yurttaşları haline geliriz. Öyleyse bir muhalefet ruhu şu

ana kadar işlenen itaatkârlık yerine nerede güçlendirilecek, öğrenen insan yerine nerede yaratıcı insan eğitilecektir, nerede öğretmen iş arkadaşına dönüşecek, bilginin iradeye dönüşmesini nerede fark edecek, nerede yalnızca eğitilmiş insan değil, özgür insan da bir amaç addedilecek? Maalesef henüz yalnızca çok az yerde. İnsanın en yüksek görevi olarak belirlenen eğitimden, uygarlıktan çok kendine başvuru kavrayışının evrensel hale gelmesi zorunludur. Bu nedenden dolayı eğitim ihmal edilecek mi? Düşünce özgürlüğünü irade özgürlüğüne dönüştürüp onu yüceltirken, düşünce özgürlüğünün kaybından ne kadar az acı çekersek o kadar. İnsan kendisine güvenirken, kendisini bilirken ve kendisine başvururken böylece özgüvende, özbilinçte ve özgürlükte onurunu ön plana koyarsa, o zaman kendisine nüfuz edilemeyen yabancı nesneyi kendi özbilgisi için bir bariyer ve engel kılan cehaletten kurtarmaya çalışır. İnsanlarda özgürlük fikrini uyandırırsanız, o zaman özgür insanlar sürekli olarak kendilerini özgürleştirmeye devam ederler; aksine insanları yalnızca *eğitirseniz*, o zaman onlar *en yüksek biçimde eğitilmiş ve zarif bir tarzda* kendilerini daima koşullara alıştıracaklar ve itaatkâr dalkavuk ruhlara yozlaşacaklardır. Yetenekli ve eğitilmiş

öznellerimiz çoğunlukla nedir? Küçümseyen, sırttan köle sahipleridir ve kendileri de köledir.

Realistler yalnızca bilim adamları değil, rasyonel ve yararlı yurttaşlar yetiştirmekle övünebilirler: Aslında gerçek pratiği sağduyu olarak yorumlamasaydılar temel ilkeleri olan “her şey pratik hayatla bağlantılı olarak üretilir” günümüzün sloganı olarak geçerli olabilirdi. Gerçek pratik, hayatı idame ettirme pratiği değildir ve bilgi onu tüketerek pratik amaçlara ulaşmaktan daha değerlidir. Kaldı ki en yüksek pratik, özgür insanın kendisini açığa çıkarmasıdır ve ölmeyi bilen bilgi hayat sunan özgürlüktür. “Pratik hayat!” Bununla çok şey söylenildiği sanılır, ancak hayvanlar bile bütünüyle pratik bir hayat sürerler ve anne teorik süttten kesme sürecini bitirir bitirmez yavrular yiyeceklerini istedikleri gibi tarla ya da ormanda ararlar ya da hizmet etsinler diye boyundurukla çifte koşullarlar. Hayvan ruhları bilimiyle Scheitlin¹⁴, *hayvanı* uygar insana *uygar insanı* da hayvana bu kadar yakın konumlandığı için özellikle öğretici olan *Science of Animal Souls* (*Hayvan Ruhları Bilimi*)

¹⁴ Peter Scheitlin'in *Versuch Einer Vollständigen Thierseelenkunde* (Eksiksiz Bir Hayvanruhbilimi Denemesi) 1840'da Stuttgart ve Tübingen'de yayınlandı.

adlı kitabından anlaşılacağı üzere bu karşılaştırmayı daha da öteye, dine götürür.

“Pratik hayat için eğitme” niyeti yalnızca *kurallara* göre düşünüp hareket eden *ilke insanlarmı* meydana getirir, ancak ilkeli insanları değil; *meşru* zihinleri meydana getirir, ama *özgür* zihinleri değil. Düşünce ve eylem bütünlüğünün sürekli hareket ve yenilenmeyle sağlandığı insanlar başka bir şeydir, kanaatlerine *sadık* olan insanlarsa bambaşka bir şeydir: Kanaatlerin kendileri sarsılmaz ve kalpte sürekli yenilenen arteriyel kan gibi atmaz, ancak deyim yerindeyse katı bedenler gibi donarlar ve kazanılmış ve zorla kafaya sokulmuş olmasa bile kesinlikle pozitif şeylerdirler ve dahası kutsal şeyler addedilirler.

Bu yüzden realist eğitim gerçekten güçlü, gayretli ve sağlıklı bireyler, sarsılmaz insanlar, sadık kalpler üretebilir ve bu gerçekten cins-i latifimiz için paha biçilmez bir kazançtır; ancak azmin yalnızca saatlik özyaratımlarının sürekli baskınlarına bağlı olduğu ve bu yüzden *ebedi* karakterlere gelince, her an kendilerini oluşturduklarından, gerçek görünümünün zamansal ilgilerini ebedi ruhlarının hiç solmayan ya da

yaşlanmayan tazeliğinden ve yaratıcı etkinliğinden aldıkları için bunlar o eğitimin neticesi değildir. Sağlam denilen karakter, en iyi durumda bile yalnızca sert bir karakterdir. Kusursuz bir karakter olacaksa o zaman aynı zamanda *acı çeken bir karakter* haline gelmek zorundadır, sürekli bir gençleşme ve yeniden doğum kutsal *tutkusuy*la ürperen ve titreyen bir karakter.

Böylece bütün eğitimin kapsamı *kişilik* adı verilen bir merkezde birleşir. Bilgi istediği kadar bilimsel ve derin ya da geniş ve kapsamlı olsun egonun görünmez noktasında kaybolmadığı ve buradan irade olarak, aşırı duyumsal ve kavranamaz ruh olarak çok güçlü bir biçimde ilerlemediği müddetçe yalnızca bir mal ve eşya olarak kalır. Bilgi yalnızca nesnelere yapışmayı bırakırsa, bizzat bilgi haline gelirse ya da fikrin bilgisi, zihnin özfarkındalığı haline gelirse, ki bu durumda daha açık görünür, bu dönüşümü deneyimler.

Sonra kendisini, deyim yerindeyse, dürtüye, aklın sezgisine, bir *bilinçaltı bilgiye* dönüştürür, ki bunu bu kadar çok ve kapsamlı kendi deneyimlerinin *düşüncelilik* olarak adlandırılan yalın duyguya nasıl yüceltildiğiyle karşılaştırdığında herkesin en azından hayal edebileceği bilinçaltı bir bilgiye: Bu deneyimlerden elde edilen

dağınık bilgi ile ilgili her şey, insanın eylemlerini bir anda belirlediği *doğrudan* bilgiye yoğunlaştırılır. Yine de bilgi ölümlü parçalarını feda edip ölümsüz olarak irade haline gelirken bu maddesizliğe nüfuz etmeli.

Şu ana kadar eğitimimizdeki güçlük, büyük ölçüde bilginin kendisini iradeye, kendisine başvurmasına, saf pratiğe doğru arındırmaması olgusunda yatar. Realistler bu eksiği görüp, çok acınacak bir tarzda olsa da, fikirsiz ve zincire vurulmuş “pratik insanlar” işleyerek giderdiler. Pek çok üniversite öğrencisi, bu üzücü gidişatin canlı örnekleridir. En mükemmel biçimde eğitim alarak eğitim verirler, alıştırma yaptırılarak, alıştırma yaptırırlar. Her eğitim yine de *kişisel* ve bilgi kaynaklı olmalı, bilginin özünü sürekli olarak akılda tutmalı, yani bunu asla bir mal değil, aksine bizzat ego olarak akılda tutmalı. Kısacası, öğretilecek olan bilgi değil, aksine bireyin öz gelişime başlaması gerekliliğidir; Pedagoji uygarlaştırmaya doğru değil, ancak özgür insanların, egemen karakterlerin gelişimine doğru daha fazla ilerlemelidir; böylece bu zamana kadar bu kadar güçlü biçimde bastırılan irade artık zayıflatılamaz. Gerçekten de bilgi istenci zayıflatılmıyorsa o zaman irade istenci neden zayıflatılsın? Her şeye rağmen insanın bilgi arayışını

engellemiyoruz, neden onun özgür iradesini sindirelim? İlkinde destekliyorsak, ikincisini de desteklemeliyiz.

Çocuksu inatçılık ve dik başlılık, çocuksu merak kadar hak sahibidir. Çocuksu merak teşvik ediliyor, öyleyse iradenin doğal gücü, *muhalefet* de ortaya çıkarılmalı. Eğer çocuk öz-farkındalığı öğrenmezse o zaman açıkça çok önemli olan şeyi öğrenmez. Onun gururu ya da içtenliği bastırılmaz. Benim kendi özgürlüğüm onun vahşi ruh durumlarına karşı güvendedir. Eğer gurur inada dönüşürse o zaman çocuk bana şiddetle yaklaşır; ben de o çocuk kadar özgür olduğum için buna katlanmak zorunda değilim. Yine de otoritenin uygun siperini kullanarak kendimi ona karşı savunmalı mıyım? Hayır, ben ona kendi özgürlüğümün gücüyle karşı koyarım, böylece çocuğun inadı kendiliğinden kırılacaktır. Kim olursa olsun bir bütün kişi otorite olmaya ihtiyaç duymaz. Ve içtenlik küstahlığa dönüşürse o zaman bu, gücü gerçek bir eşin anneliğindeki yumuşak gücünde ya da kocanın sertliğinde şiddetini kaybeder; otoriteye başvurmak zorunda kalan çok zayıftır ve küstahı korkutur korkutmaz onu düzeltereğini sanan yanlış yapar. Korku ve saygıyı teşvik etmek, bunlar ölü Rococo dönemine ait şeylerdir.

Peki, günümüz okul eğitiminin eksikliklerine baktığımızda nelerden şikâyet ediyoruz? Okullarımızın hâlâ o eski ilke üzerine kurulu olduğu, yani *iradesiz bilgi* olgusundan. Yeni ilke, bilginin yüceltilmesi olarak irade ilkesidir. Bu yüzden “okul ve hayat arasında bir *Konkordato sözleşmesi*” değil, ancak okul hayat olmalıdır ve bunun dışında orada bireyin kendini açığa vurma görev olmalıdır. Evrensel okul eğitimi itaate değil özgürlüğe yönelik bir eğitim olmalıdır: Özgür olmak, gerçek *hayat* budur. Hümanizmin cansızlığının kavranması realizmi bu bilgiye zorlamış olmalı. Bu arada hümanist eğitimde yalnızca pratik adı verilen (bireysel değil burjuva) hayatına yönelik herhangi bir kapasite eksikliği fark edilmiş ve toplumsal ilişkide yararlı olan o maddenin aktarımıyla yalnızca biçimciliğin aşılabacağı değil ayrıca en yüksek gereksinimin bile karşılanacağı inancıyla basitçe biçimsel eğitime karşı olarak maddesel eğitime dönülmüştür. Ancak pratik eğitim bile hâlâ kişisel olanın ötesinde özgür durur ve kişisel olana hayatta mücadele etme becerisi verir; böylece özgürlük, kişinin kendi dışına hayat kıvılcımını çakma gücünü sunar; bunlardan birincisi verili bir dünyada insanın kendisini yuvasında bulması için hazırlıyorsa ikincisi de kendisiyle yuvada

olmayı öğretir. Toplumun yararlı üyeleri olarak hareket ettiğimizde henüz daha her şey değiliz. Bunu daha fazla kusursuzlaştırabiliriz, yeter ki özgür, (kendimizi yaratan) özyaratıcı insanlar olalım.

Şimdi eğer çağdaş zamanın fikri ve dinamiği *özgür irade* ise, o zaman pedagoji *özgür kişiliğin* eğitiminin başlangıcı ve amacı olarak önde durmalı. Realistler gibi hümanistler de kendilerini hâlâ *bilgiyle* sınırlandırıyorlar ve olsa olsa özgür düşünceye bakıp teorik özgürleşme aracılığıyla bizi *özgür düşünür* kılıyorlar. Yine de bilgi aracılığıyla yalnızca *içsel* olarak özgürleşiriz (üstelik asla bir daha vazgeçilmemesi gereken bir özgürlük). *Dışsal* olarak bütün vicdan ve düşünce özgürlüğüyle köleler olabilir ve boyunduruk altında kalabiliriz. Gerçekten de içsel ve gerçek, yani ahlâki özgürlük, irade için ne ise *dışsal* özgürlük de bilgi için odur.

Bu yüzden bu evrensel eğitimde, en alttakiler en yukarıdakilerle bir araya geldiklerinden dolayı, ilk kez herkesin gerçek eşitliğiyle, *özgür insanların eşitliğiyle* karşılaşıyoruz: Yalnızca özgürlük, eşitliktir.

İsimlendirmek gerekiyorsa, *ahlâkçılar* hümanist ve realistlerin üzerine konulabilir, çünkü onların nihai amacı ahlâki eğitimidir. Bu durumda şüphesiz onların bizi pozitif ahlâk kurallarına bağlamak için eğitmek isteyecekleri ve temelde bunun zaten şimdiye kadar gerçekleştiği konusundaki itirazlar hemen yükselir. Şimdiye kadar böyle olması konusunda, ben hemfikir değilim ve muhalefetin gücünü uyandırmayı ve öziradenin kırılmamasından çok dönüştürülmesini isteyişim, farkı yeterince açıklayabilir. Burada ileri sürülen iddianın, realistlerin en iyi çabalarından, örneğin Diesterweg'in yeni yayınlanan programında 36. sayfada şöyle ifade edilen çabasından ayırt edilmesi gerekir: "Bütün eğitimimizin zayıflığı gibi okullarımızın zayıflığı da, karakter eğitiminin eksikliğinde yatar. Biz kanaat aşılamıyoruz". Ben şöyle demeyi tercih ederim: Şu andan itibaren (kanaatlerin damgalanmasına değil) *kişisel* bir eğitime ihtiyaç duyuyoruz. Yine bu ilkeyi-ilkeçileri izleyenleri adlandırmak gerekirse, kanaatimce bunlar *kişilikçiler* olarak adlandırılabilir.

Böylelikle, bir kez daha Heinsius'a geri dönmek gerekirse, "Ulusun güçlü arzusu, yani okulun hayatla daha yakın bir biçimde birleştirilebilmesi" ancak gerçek

hayatın tam kişilik, bağımsızlık ve özgürlükte bulunmasıyla gerçekleştirilecektir. Çünkü her kim bu amaç peşinde giderse ne hümanizmin ne de realizmin iyi yanlarından feragat etmiş olacak, ancak her ikisini de sonsuzca yüceltmış ve asilleştirmiş olacaktır. Heinsius'un benimsediği o *milli* bakış açısı bile yalnızca *kışisel* bakış açısı olduğu için doğru bir bakış açısı olarak övülemez. Ancak özgür ve kişisel insan iyi bir yurttaştır (realist), ve hatta belirli (bilimsel, sanatsal, vb.) kültür eksikliğiyle bile beğeni sahibi bir bilirkışidir (hümanist).

Son olarak, eğer birkaç sözcükle çağımızın hangi amaca yönelmesi gerektiği belirtilecekse, o zaman özgür kişinin o eşsiz ışığında kendisini mükemmelleştiren gönülsüz eğitimin zorunlu çöküşü ve kendinden emin iradenin yükseliş i şöyle ifade edilebilir: *Bilgi* ölüp yeniden *irade* olarak doğmak ve kendisini her gün özgür bir *kışi* olarak yeniden yaratmak zorundadır.